

Napoleons kröning till kejsare i katedralen Notre-Dame i Paris 1804 visas på detta vackra franska frimärke från 1973. Tryckmetoden är ståltryck. Vid kröningen satte Napoleon själv på sig kronan, något som annars var påvens uppgift. Genom denna handling visade Napoleon att han inte var underställd kyrkan eller någon världslig makt.

En mer intressant och spännande gestalt än Napoleon Bonaparte får man leta efter i den europeiska historien. Han har också gett upphov till otaliga böcker och filmatiseringar. Läs här historien om Napoleon, som kom från förhållandevis enkla hemförhållanden på Korsika, blev general vid tjugofem års ålder och slutligen kejsare över stormakten Frankrike. Och han finns naturligtvis också utgiven på frimärken världen över.

DEN FASCINERANDE NAPOLEON

av Carl-Henrik Larsson

Napoleon Bonaparte föddes 1769 på ön Korsika i Medelhavet. Korsika, som tidigare tillhört Italien, hade vid Napoleons födelse endast varit under franskt styre i ett år. Napoleons familj tillhörde den lägre fattiga italienska adeln på ön, och det krävdes säkerligen stora uppoffringar för att kunna skicka den tioårige Napoleon till militärskolan

i Brienne, som är beläget i norra Frankrike.

Snabb karriär

Den militära banan passade Napoleon utmärkt. Efter att den franska revolutionen brutit ut 1789 försämrades snabbt Frankrikes förhållande till de omkringliggande staterna, och 1792 gick Frankrike i krig mot Preussen och Österrike. Kort

därefter gick även Storbritannien, Holland och Spanien in i konflikten mot Frankrike. I detta krig där fransmännen vann avgörande segrar, visade den unge Napoleon sin duglighet som taktiker och officer, och han steg snabbt i graderna.

Franska revolutionen möjliggjorde nämligen för de lågadliga samt även för dem utanför adelsståndet, att kunna gö-

ra karriär inom armén vilket tidigare varit otänkbart. Detta gynnade den karriärlystne Napoleon, som vid tjugofem års ålder 1794 utnämndes till general.

Vägen till tronen

Frankrike lyckades besegra Österrike men Storbritannien visade sig vara svårslaget. I ett försök att nå fram till de brittiska kolonierna i Indien, ledde Napoleon 1798 ett fälttåg in i Egypten.

Till en början gick fälttåget enligt planerna. Men efter att den franska flottan förlorat ett stort sjöslag mot den brittiska utanför Alexandria, och den franska armén därmed skurits av i den nordafrikanska öknen, såg sig Napoleon tvingad att ge upp fälttåget och återvända hem.

Men hans militära framgångar hade gjort honom populär i Frankrike, samtidigt som många människor med missnöje såg på hur landet styrdes.

Detta var faktorer som underlättade den militärkupp som Napoleon genomdrev efter hemkomsten från Egypten. Enligt den nya grundlag som upprättades efter kuppen, så skulle Frankrike styras av tre konsulter. Napoleon utropade sig själv som förste konsul. För att befästa denna ställning lät han 1802 genomföra en folkomröstning i frågan om han skulle utsetas till förste konsul på livstid. Folket gav Napoleon sitt bifall, och han tog därmed ännu ett steg närmare kejsartronen.

Alla lika inför lagen

Napoleon fortsatte på den väg som franska revolutionen utstakat när det gällde lagstiftning och organisation av riket. Revolutionens principer om allas likhet inför lagen och religionsfrihet slogs fast i Napoleons lag, *Code Napoléon* från 1804. Yttrande- och pressfriheten beskars dock kraftigt, och för att ytterligare kontrollera de oppositionella lät Napoleon inrätta en särskild polisenhet, med uppgift att slå ner varje

Samma år som Napoleon utnämndes till general, 1794, anklagades han för att ha tillhört revolutionsledaren Robespierres parti. Robespierres tankar om hur Frankrike borde styras efter revolutionen urartade i ett skräckvälde. Hans närmaste medrevolutionärer fick nog, och 1794 avrättades Robespierre. En klappjakt på hans anhängare följde. Napoleon hamnade i fängelse men slapp ut efter en kort tid, friad från anklagelserna och återfick sin plats i armén. Frimärket är utgivet av Monaco 1969 och tryckmetoden är fotografvyr.

försök till resning mot regimen.

Satte själv på sig kronan

Napoleons främsta mål var att bli Frankrikes kejsare. Efter att han utnämndes till förste konsul på livstid och oppositionen var under kontroll, låg vägen till tronen öppen. År 1804 lät Napoleon kröna sig till kejsare i katedralen Notre-Dame i Paris. För att bevisa sin allsmåktighet satte han själv på sig kronan, något som påven vid tidigare kröningar hade gjort. Efter denna maktfullkomliga gärning lät Napoleon kröna sin hustru Joséphine till kejsarinna.

Hustrur och älskarinnor

Joséphine (1763–1814) som var Napoleons första hustru, hade tidigare varit gift med en general som giljotinerades under Robespierres skräckvälde 1794. Sorgen var dock inte långvarig, och Joséphine som var överförtjust i Parissocietetens festliga tillställningar, skaffade sig snabbt flera älskare. På en av dessa bjudningar träffade hon Napoleon som hon genast föll för, och paret vigdes 1796.

Napoleons militära karriär

var inget som gynnade den äktenskapliga lyckan. Det dröjde inte länge förrän Napoleon som mestadels av tiden befann sig i fält, nåddes av rykten om Joséphines vidlyftiga kärleksförbindelser med andra män. Napoleon hade också flera älskarinnor med vilka han delade sina ensamma nätter hemifrån.

Trots alla kärleksaffärer höll äktenskapet makarna emellan under många år. Det som innebar slutet för äktenskapet var att Joséphine inte kunde föda Napoleon någon arvtagare. Således beslöt han sig för att upplösa äktenskapet, vilket skedde 1809.

Napoleon gifte snabbt om sig med den blott 19-åriga Marie Louise (1791–1847), som var dotter till den österrikiske kejsaren Frans I. Han hade fram till 1804 regerat det tysk-romerska riket som Frans II.

Marie Louise födde Napoleon 1811 en son som fick det passande namnet Napoleon (II). Hon lämnade sin make efter hans första abdikation 1814, vartefter hon levde som hertiginna över bland annat Parma.

Sonen Napoleon II kom efter faderns abdikation att växa upp hos morfadern Frans I, och

Efter nederlaget vid Waterloo 1815, fördes Napoleon i brittisk fångenskap till ön Saint Helena i södra Atlanten. På den ensliga ön skrev Napoleon sina memoarer och även många brev hem till vännerna i Frankrike. Frimärket är utgivet av Saint Helena 1971 och tryckmetoden är offset.

forts från sid 45.

han dog i tuberkulos endast 21 år gammal. Hans stoft skulle förbli i Österrike fram till 1940, då kvarlevorna på Hitlers begäran flyttades till faderns grav i Invaliddomen i Paris.

En förkrossande seger

Napoleons misslyckade fälttåg

i Egypten som nämndes inledningsvis, innebar inte slutet på stridigheterna mellan Frankrike och Storbritannien. En kortvarig fred slöts visserligen mellan de båda länderna, men 1805 stod Frankrike ännu en gång inför hotet att en koalition av länder, denna gång Storbritannien, Ryssland, Österrike och Sverige, skulle anfalla landet.

Efter det misslyckade fälttåget till Egypten 1798–99 genomförde Napoleon en statskupp, vilken resulterade i att Frankrike fick en ny författning enligt vilken landet skulle styras av tre konsulter. I praktiken var det Napoleon som ensam styrde Frankrike i egenskap av förste konsul. Frimärket som här visas gavs ut av Senegal 1971, och det visar Napoleon som förste konsul. Tryckmetoden är offset.

För att förekomma koalitionen anföll Napoleon Österrike, och i november 1805 ryckte den franska armén in i Wien. Kejsar Frans I av Österrike, Napoleons framtida svärfar, tog sin tillflykt till den ryske tsaren Alexanders härläger, och där kom de båda regenterna överens om att enda möjligheten att besegra Napoleon, var att slå ihop sina båda arméer och möta honom i ett stort avgörande slag.

Med en armé på närmare 100 000 man var de båda kejsarna segervissa när de i december 1805 mötte Napoleons armé på 75 000 man vid Austerlitz, beläget i nuvarande Tjeckien. Men trots sin numerära underlägsenhet vann Napoleon en förkrossande seger.

Frans I fick skriva under en fred som innebar att Napoleon kunde infoga en mängd nya områden, bland annat Kungariket Italien (bestående av dagens norra Italien) i sitt rike.

Blockaden mot Storbritannien

Det dröjde inte lång tid efter slaget vid Austerlitz förrän Napoleons och tsar Alexanders arméer återigen stod öga mot öga på slagfältet. Men trots att Alexander hade hjälp av Preussen lyckades han inte besegra Napoleon.

Napoleons segrar ledde fram till mötet i Tilsit 1807. Staden heter sedan 1946 Sovetsk och är belägen vid gränsen mellan Kaliningrad och Litauen. I Tilsit tvingade Napoleon in tsar Alexander i en flottblockad mot Storbritannien, genom vilken han tänkte få landet på fall. Tanken var alltså att Storbritannien skulle svältas till undergång. De länder som vägrade sluta exportera varor till de brittiska öarna skulle straffas. På så vis fick Napoleon med flertalet av de europeiska staterna i handelsblockaden.

En kortare tid såg det ut som om Napoleon skulle lyckas med sin plan att svälta britterna till underkastelse. Problemet var dock att handeln med

Storbritannien var en viktig inkomstkälla för många av de europeiska staterna, och det dröjde inte länge förrän flera stater, däribland Ryssland, bröt mot handelsblockaden. Napoleon fattade då beslutet att anfälla jätten i öster.

Moskva brinner

Med en armé på 600 000 man marscherade Napoleon år 1812 över de väldiga ryska vidderna mot Moskva. Att föda denna jättelika armé innebar enorma ansträngningar, och det underlättades inte av att ryssarna använde sig av den brända jordens taktik, och det var först vid Borodino, 120 km väster om Moskva, som de båda arméerna ställdes mot varandra.

Här vid Borodino besegrade fransmännen ryssarna i ett mycket blodigt slag, som kostade 50 000 ryska soldater och 30 000 franska soldater livet. Segern innebar att vägen till Moskva låg helt öppen, och den 15 september 1812 tågade Napoleon in i staden.

Napoleon som hade förväntat sig att tsar Alexander skulle förhandla om fred när Moskva intagits, blev grymt besviken. I stället för fred gav Alexander, som tagit sin tillflykt öster ut, order om att Moskva skulle brännas ner. Fransmännen fick rädda vad som räddas kunde i den stora branden som ödelade merparten av Moskva. Napoleon höll ut i staden till slutet av oktober 1812 då kylan började göra sig gällande.

Utan varken nödvändig vinterutrustning eller proviant, började den franska armén tillbakamarschen. Hårt ansatta av kyla, hunger, sjukdomar och av ryska trupper som låg i bakhåll, dukade nästan hela den franska armén under.

Fursten av Elba

Väl tillbaka i Frankrike satte Napoleon genast upp en ny armé. Kvaliteten på manskapet var betydligt sämre än tidigare, eftersom det långa kriget hade kostat de bästa soldaterna livet.

På detta frimärke utgivet av Frankrike 1972, kan man se Napoleon leda sin armé i fält. Napoleon skickades redan som tioåring från Korsika till franska fastlandet för att gå i en militärskola. Det dröjde inte länge förrän de högre befälen såg att Napoleon var begåvad med ett strategiskt tänkande och tydliga ledaregenskaper. Napoleons styrka som fältherre låg i att han snabbt såg var fiendens svaga punkt var, och därefter satte in huvudstöten mot denna. Tryckmetoden är ståltryck.

Med sin nya armé mötte Napoleon i oktober 1813 de allierade styrkorna vid Leipzig. Napoleon gick här sitt första stora nederlag till mötes. Inför hotet att Paris skulle intas, valde han att på våren 1814 abdikera.

Napoleon fick dock inget hårdare straff. Han tilldelades ön Elba i Medelhavet som furstendöme, och han fick till och med hålla sig med en mindre livvaktstyrka på ön. Tiden på Elba blev emellertid inte långvarig.

Sista slaget

Redan året efter abdikationen återvände den revanschsugne Napoleon till Frankrike. Utan svårigheter återtog han till de allierades förskräckelse makten.

Napoleon räckte ut en fredstrevare till sina fiendestater, men det var ingenting de visade intresse för. Napoleon som återigen ställt en armé på fötter, marscherade mot den belgiska byn Waterloo, där det avgörande och sista slaget för honom kom att utspelas.

Mot sig hade Napoleon den brittiska armén under ledning av Wellington samt den preus-

siska armén under befäl av Blücher. De franska trupperna lyckades inledningsvis stå emot fiendestyrkorna, men så småningom pressades fransmännen tillbaka, och Napoleon kunde inte göra mer än att se på när hans armé förlorade slaget.

Napoleon flydde från skådeplatsen. Efter att ha av sagt sig kronan gjorde han ett misslyckat försök att fly till Amerika. De allierade hade nu emellertid tröttnat på hans stormaktsanspråk för gott, och han fördes därför som brittisk fånge till den avlägsna ön Saint Helena i södra Atlanten, där han vistades fram till sin död 1821. Hans kropp överfördes först 1840 till Invaliddomen i Paris.

Napoleon på frimärke

Att samla Napoleon på frimärken kan både bli ett intressant och greppbart samlarområde. De frimärken jag valt ut till artikeln utgör ett urval med Napoleon som motiv, men det finns även andra länder som givit ut sådana märken, som till exempel Centralafrikanska republiken, Gabon, Kongo, Mali, Mauritien, Paraguay, Togo och Övre Volta. □